

Norra Sverige – den nya tillväxtmotorn?

Logistikdag Norr 9 november 2022

Björn Langbeck, industriell expert, Tillväxtverket

Norra Sverige ut- och inflyttning

En liten återblick

- ▶ 1950- och 1960-tal
 - Efterkrigstidens tillväxt
 - Folk behövdes
- ▶ 1970-tal
 - Europa återuppbyggt – hårdare konkurrens
 - Automation inom processindustrin
 - Behovet av folk minskade
 - Stålverk 80 planerades – men blev inte av
 - Vi flytt' int' blev ett begrepp

Konsekvenser

Att vara en avfolkningsdel

- ▀ Bristande satsningar på infrastruktur
 - Ingen idé att bygga sådant som inte används...
 - E4an kunde fortsätta gå genom städer (det funkade ju i Stockholm också...)
 - Det fanns redan ett järnvägsspår
 - Alla kraftverk var redan byggda så vägar mot inlandet behövdes inte heller
 - Alla isbrytare är byggda på 1970-talet (utom Oden 1989) och de skulle leva i 30 år...
 - LTU bildades för att tillgodose gruvnäringen
 - Umeå Universitet bildades för att fixa vården i norr

Nu har det vänt!

EURUF har bidragit

- Bron vid Sundsvall – jag vet att det är 60 mil till Sundsvall men helheten!
- Höga Kustenbron
- Ny bro vid Umeå
- Botniabanan
- Satsningar på turism i fjällvärlden
- Luleå har blivit Universitet och är en självklar del av svensk forskning
- Umeå universitet är en del av svensk forskning och staden Umeå växer

► **Går det att förstå utvecklingen?**

Lean en förutsättning för svensk produktion

Det började redan omkring 1980

- ▶ IVF, senare Swerea IVF och idag RISE, började med Toyotainspiration
- ▶ Volvo och Ericsson hängde på
 - Ericsson i Visby byggde om och gick från 6 dagar till knappt 2 min i genomloppstid för en specifik komponent
 - Volvo Cars hade kontakter i Japan under utvecklingen av 850-modellen
- ▶ Varför fick det inte fäste då?
 - Devalvering 1982
 - Avreglering av kreditmarknaden
 - Produktion var inte så viktigt

1990-tal

- Scania började jobba med lean, först i Södertälje sedan på alla orter
- IMVP-studien (The machine that changed the world)
- EU-inträde 1995 – låglöneländer kunde nås enkelt
- Fortsatt utflyttning – industrin är snart borta
- Kring 2000 på nytt fokus på produktion inom industrin
- Idag har vi grovt sett lika många anställda i industrin som vid EU-inträdet
 - Varje jobb som flyttat ut har ersatts av ett nytt
- Utan effektivisering hade det inte hänt

Lean ger lönsamhet

- En unik produkt med stor efterfrågan kan produceras mediokert
 - Företaget är ändå lönsamt – kunderna betalar för slöserierna
- En medioker produkt som produceras extremt effektivt kan bli lönsam
 - Med slöserierna eliminerade är företaget ändå lönsamt
- När man börjar producera en högklassig produkt i ett världsklasssystem kommer framgångarna
- Toyota Camry kom i en ny version ca 1988
 - Bra bil, välutrustad och attraktivt pris. Nu kom tillväxten

.com-döden 2000

- ▶ En IT-entreprenör sa på 1990-talet –Mitt mål är att bli så rik att jag kan köpa hela SKF bara för att få glädjen att lägga ner det.
 - Vem som sa det har vi glömt
 - Bolaget har säkert gått i konkurs
 - SKF är större, starkare och lönsammare idag än då
 - » Dessutom jobbar SKF med IT och digitalisering

Sammantaget

Sverige är ett starkt industriland.

Effektiv produktion baserad på lean är fortsatt nyckeln till lönsamhet.

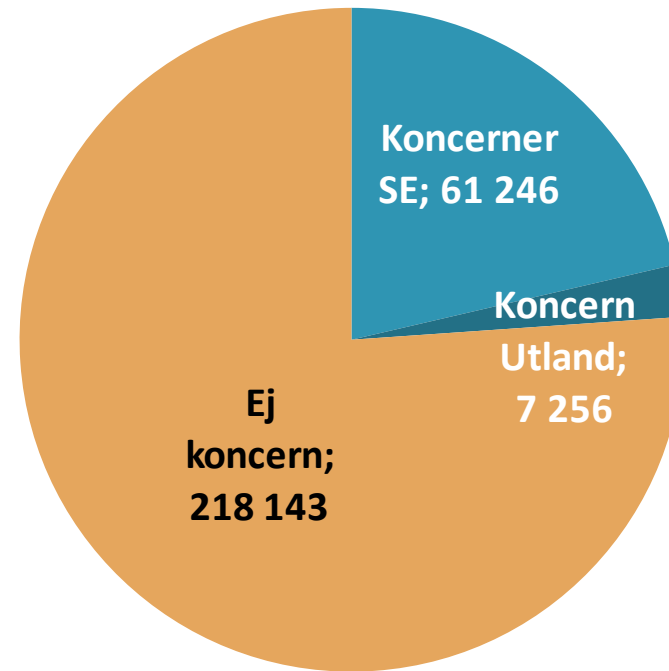
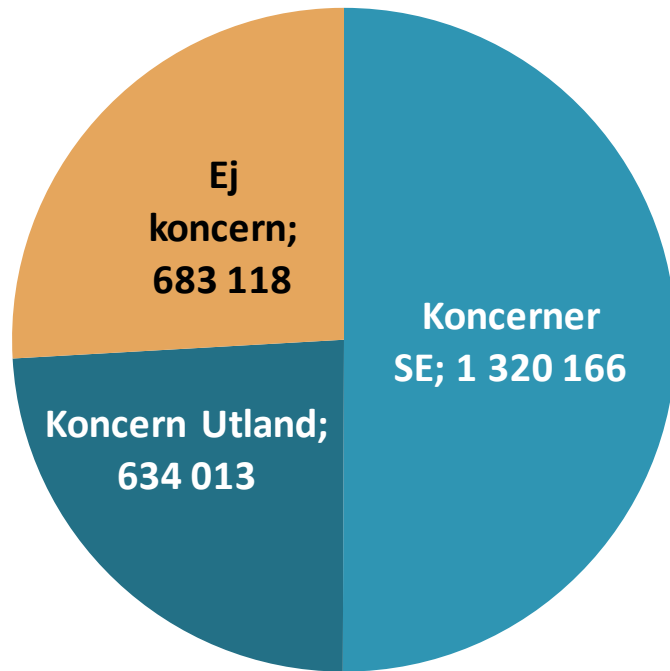
Nu behöver vi ”bara” satsa än mer på automation för att få upp produktiviteten.

Svenskt näringsliv säljs till utlandet

Är detta sant?

- ▶ Tillväxtverket håller på med en rapport som belyser ägandet.
- ▶ Här visar jag ett par glimtar ur den rapporten

Anställda och företag i Sverige

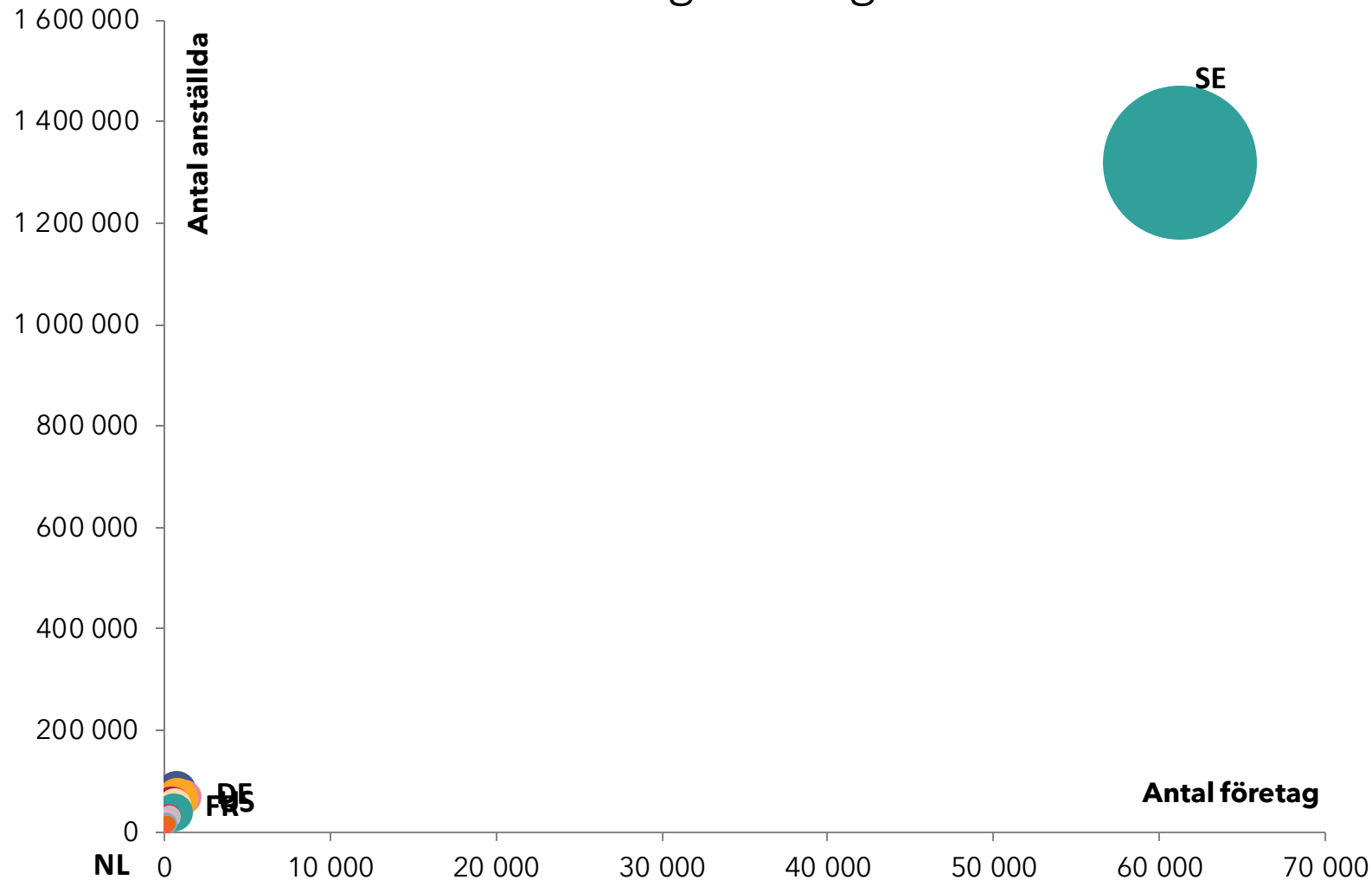

Kommentar:

- Flest anställda i koncerner med Sverige som Moderland
- De flesta företag ingår inte i en koncern

Företag och anställda per moderland

2020 Koncernbolag i Sverige

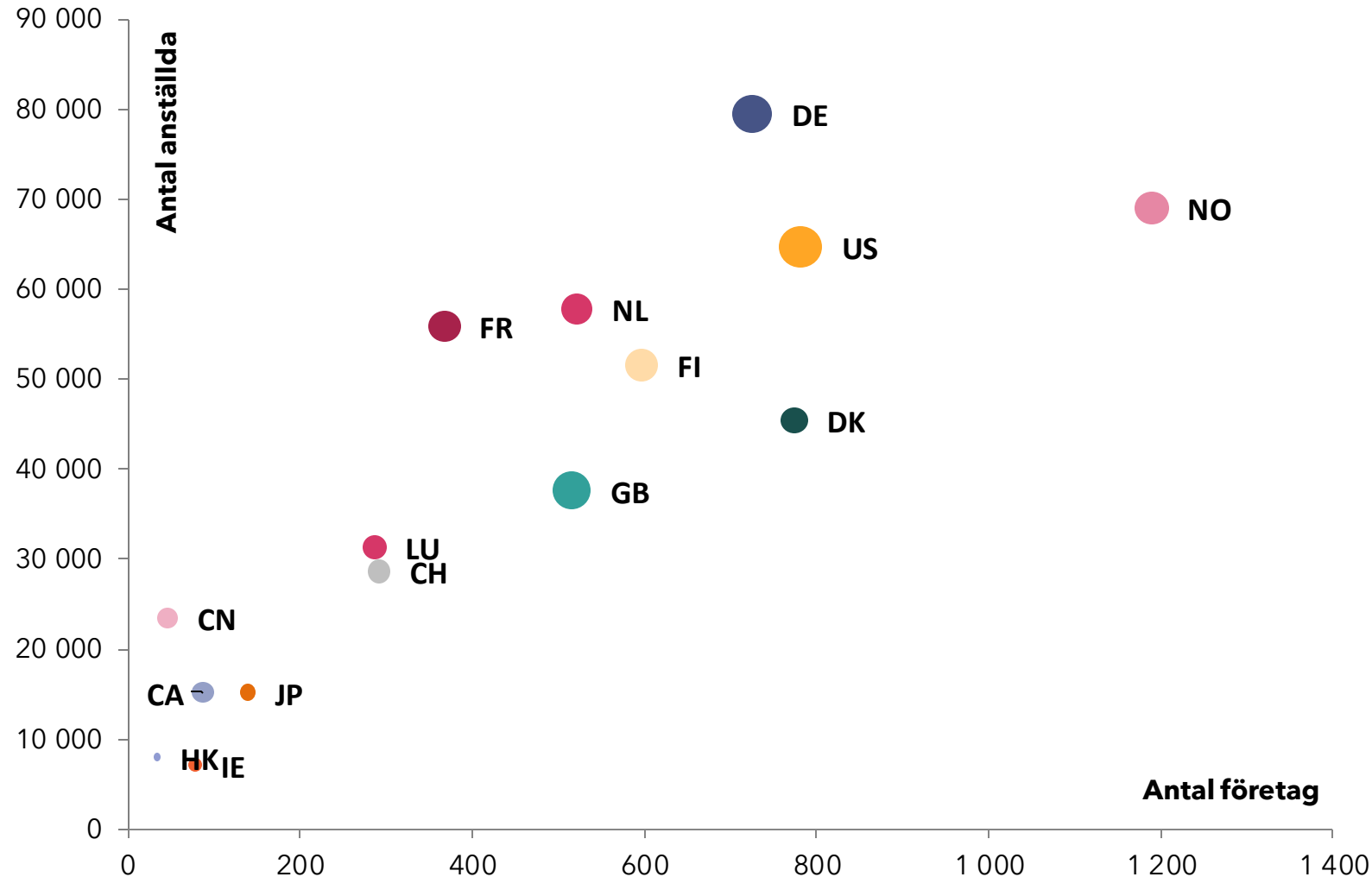
Kommentar:

- Flest anställda i koncerner med Sverige som Moderland

Not: Alla länder har minst 7 000 heltidstjänster

Företag och anställda per moderland

2020 Koncernbolag i Sverige

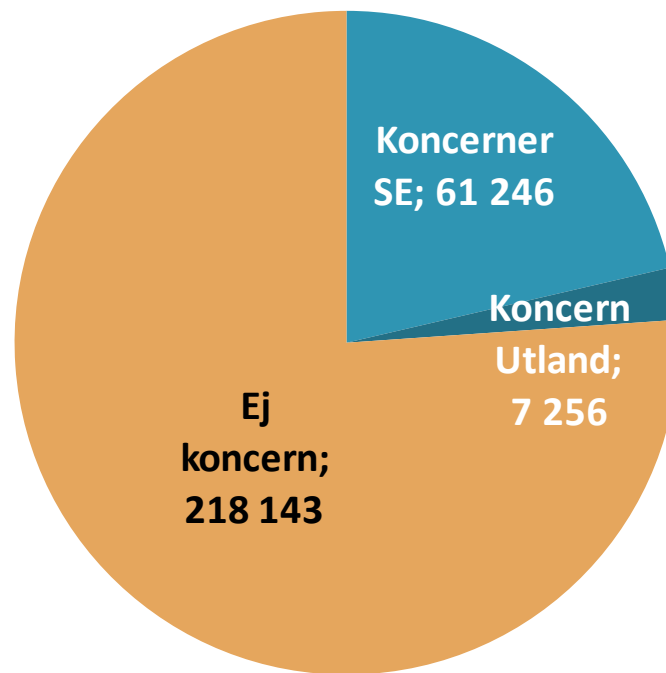
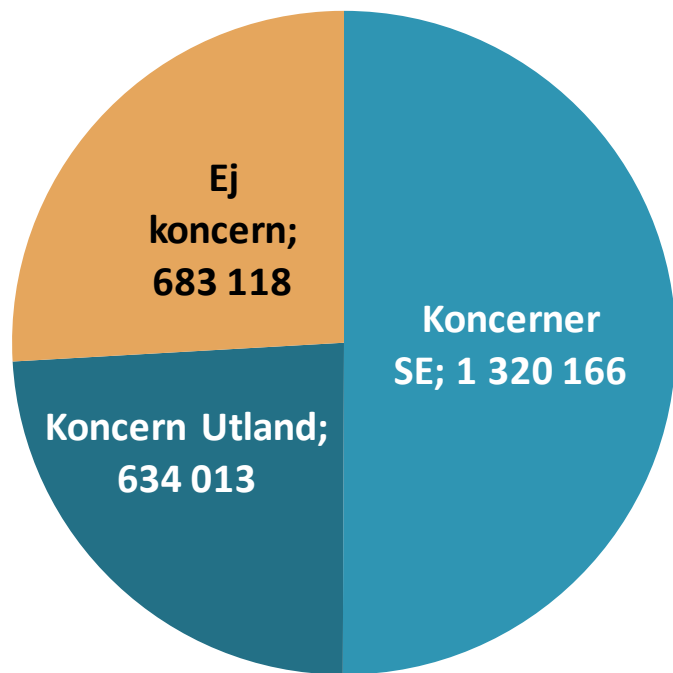

Not: Alla länder har minst 7 000 heltidstjänster

Kommentar:

- Efter Sverige kommer Tyskland, Norge och USA i antal anställda.
- Näst efter Sverige har Norge flest företag.

Anställda och företag i Sverige

Kom ihåg!

- 3 av 4 jobbar i företag där ledningen finns i Sverige
- Det utländska ägandet i Sverige är betydligt mindre än det svenska ägande i utlandet.

Smart industri

En nyindustrialiseringsstrategi

- Presenterades i januari 2016
- Första handlingsplanen kom i juni 2016
- Satsningar dels på FoU dels bred tillämpning av känd kunskap
 - Fossilfri stålframställning var bland annat nämnd
 - Uppdrag till Tillväxtverket om ca 350 milj kr
- Det sista uppdraget, Robotlyftet, avslutades vid årsskiftet 2021-22
- Vad händer nu med strategin?

Grön och digital omställning?

Bara den ena delen eller båda?

- ▶ EUs industristrategi pekar tydligt på konkurrenskraft. Det görs inte lika tydligt i de nationella skrivningarna
 - Betyder det att omställningen i sig är viktigare än lönsamheten?
 - Frankrike har föreslagit att EU ska ha produktionsmål för olika produkter
 - Sverige är mer inne på att vi ska mäta förmågor och konkurrenskraft.
- ▶ Lönsamheten är viktig!
 - Industrins konkurrenskraft är naturligtvis alltid i fokus, även om det inte skrivs ut
 - Omställningen måste ske med bibehållen (kort sikt) och ökad (längre sikt) konkurrenskraft.
- ▶ Sverige blir ordförandeland den 1 jan 2023
 - En fråga som kommer vara aktuell är europeisk industris konkurrenskraft!

Vad är det här?

Bäst vi bygger upp stora lager

Pandemin, Ever Given, kriget i Ukraina

- ▶ Det har blivit mode att kräva lager av en mängd olika produkter
 - Vilka produkter?
 - Hur länge ska lagret räcka?
 - Var ska det förvaras?
 - Vilka kriser är tänkbara?
- ▶ Om man har svaren på frågorna ovan (och en del till) – då kan man lagra
- ▶ Just-in-time har orsakat problemen?
 - Jaha! Och hur många Ever Given-situationer ska vi planera för?
 - Krig, pandemi, vulkanutbrott, finanskris, strejker...

Finns det alternativ?

- Flexibilitet är nyckeln
 - Vi lagrar inte – vi kan ställa om och producera det som behövs när det behövs
 - Under pandemin visade det sig möjligt – utan förberedelser!
- Lager passar när man har **känd** och **verklig** ojämn förbrukning
- Annars är det bara slöseri
- Ni som förstår och kan lean – var med i debatten och kämpa mot slöserierna som stora lager skapar!

Framtidens produktionslogik

Funderingar och spaningar

- ▶ Asien som världens fabrik är inte längre självklart
 - Pandemin
 - Ever Given på tvären i Suezkanalen
 - Efterfrågan i Asien ökar med ökad levnadsstandard
- ▶ Inom fordonsindustrin ser man tre produktions- och konsumtionsregioner
 - Europa och norra Afrika (hela Afrika?)
 - Amerika (nord-mellan-syd)
 - Asien och Australien
- ▶ EUs strategi går i samma riktning

Hur agerar svenska företag?

Några få exempel

- Scania ökade från 20% till 22% material från svenska leverantörer när man bytte hyttgeneration för några år sedan.
- Komatsu i Umeå vill i första hand köpa svenskt, i andra hand från EU, i tredje hand längre bort
- Industrin är lika stor som vid EU-inträdet 1995.
 - Trots att fabriker har flyttat från Sverige
 - Lika många nya jobb har skapats som har flyttats.
 - Ökningen i antal sysselsatta gör att industrin idag är 19% av BNP mot 21 % 1995
- På alla kartor är det kortare från norra Sverige till centrala Europa än från Kina!

Vad ska tillverkas i Sverige?

Vad passar för oss

- ▶ Högteknologi – produkter där arbetskostnaden är liten jämfört med produktens
- ▶ Enkla produkter i stora serier – förutsatt hög automation
- ▶ Komponenter till stora företag – närhet, snabbhet, flexibilitet
- ▶ Spårbarhet – svenska företag är pålitliga
- ▶ Digitalisering och automation möjliggör grön produktion

Framtiden

Kan vi? Vill vi?

- ▶ LKAB säljer 67 % av sin produktion inom Europa
 - 80 % av all malm inom Europa kommer från LKAB
- ▶ När kol behövs för stålframställning är det rationellt att flytta malm till platser där kol finns
- ▶ Fossilfritt stål kräver ingen kol bara energi.
 - Stål är mer effektivt än malm att frakta
 - Slutsats – det finns förutsättningar för att öka Sveriges stålproduktion
 - » Kommer det att ske? Jag vågar inte gissa.

Framtidstro?

- Tillväxtpotentialen i Svensk industri är historiskt hög
- Automation är nyckeln till produktivitetsökning
- 2021 var ett rekordår för robotförsäljningen i Sverige
- Ändrad inställning – från avfolkning till tillväxt och utveckling
 - 100 000 industrijobb försvann i krisen 2008
 - 100 000 personer behöver flytta till norra Sverige – i det vi nu känner till!
- Enda hindret är kompetensförsörjningen, men den får bli en egen programpunkt!

■ Tack för uppmärksamheten!

Eliminera slöserier och automatisera!

Det är vi själva som bestämmer vår utveckling!

Björn Langbeck

bjorn.langbeck@tillvaxtverket.se

08-681 92 13